

es pot interpretar com un lingot d'aquest tipus es va localitzar en el dolmen d'Entretérminos (Madrid), que es data en el calcolític (Rovira i Montero 1994, 146, fig. 1, núm. 2). A la cova de la Font del Molinot (Pontons, Alt Penedès), en les excavacions de 1964, s'hi va localitzar un objecte de coure que presenta una morfologia molt similar a la de la peça del dolmen d'Entretérminos, el qual s'ha interpretat en diverses ocasions com un punyal o una destrall plana (Masachs 1975, 463-464, fig. 11; Rovira, Montero i Consuegra 1997, 117, fig. 9), o més recentment com una placa ornamental (Soriano 2013, 135-136, fig. 55). Aquest objecte, que per la seva morfologia podria tractar-se d'un lingot, s'associa al nivell 2 (superior), de tipus sepulcral col·lectiu, que a nivell cronocultural se situa en l'eneolític (Baldellou i Mestres 1983, 88-89).

D'una tipologia similar era un objecte que es va localitzar a la cova sepulcral de Sant Bertomeu (Olius, Solsonès), juntament amb materials ceràmics, ossis i lítics característics del neolític final i del calcolític, en la intervenció arqueològica efectuada per mossèn J. Serra Vilaró (1923, 22-27, fig. 23). Les anàlisis de composició que es van dur a terme després de la troballa van evidenciar que era de coure. Serra Vilaró (1923, 25) en el seu moment ja va dubtar que aquest objecte pogués ésser una destrall o un objecte de tall: «Aquesta eina no podia pas ésser utilitzada com a arma, ni per a tallar, degut a la seva fragilitat. Això fa pensar en les destralls votives d'alguns autors o que potser eren utilitzades com a monedes, segons l'opinió del senyor Vives», i cita l'obra d'aquest autor: *La mone-*

da en la Edad del Bronce. És a dir, en aquell moment, Serra Vilaró, ja planteja la possibilitat que es tracti de lingots/moneda o d'unitats premonetàries.

Al sud de França, objectes similars amb forma de destralls que s'han interpretat com a lingots els trobem, entre altres llocs, al dipòsit de Centeilles (Siran, Hérault), un conjunt que compta amb deu exemplars, juntament amb cinc destralls planes i de vorells. Es tracta d'un dipòsit que s'adscriu al bronze antic (Guilaine 1972, 43, fig. 4). També en trobem al dipòsit d'Ygos-et-Saint Saturnin (Landes), on també s'interpreten com a lingots les nou destralls planes de coure que l'integren, les quals tenen el cos molt prim. És un conjunt de difícil adscripció cronològica, ja que es va localitzar de forma fortuïta, sense context arqueològic (Merlet 1997).

La manca de context arqueològic en què es va localitzar la lingotera d'Olríols, que com hem dit es va recollir superficialment, així com el fet que s'hagi constatat que el jaciment compta amb una llarga seqüència arqueològica que abasta des de l'edat del bronze fins al període ibèric tardà, juntament amb la manca de paral·lels ben datats de la peça, fan que sigui difícil situar-la a nivell cronocultural. Però segons les cronologies que es poden atribuir a les lingoteres similars del sud de França, així com els possibles lingots de coure amb tipologies semblants a la que es produïa amb aquesta peça, tant de la vall de l'Ebre com de Catalunya o del sud de França, fan que li puguem atribuir una cronologia àmplia, entre el calcolític i el bronze antic/mitjà.

Dipòsit de la serra de Monderes (Castellonroi)

Dins d'aquest mateix context del bronze final, però amb una problemàtica i característiques diferents, ens cal situar el dipòsit de bronzes aparegut en un avenc de la serra de Monderes (Castellonroi) (fig. 12) (Gallart 1991, 165). Les seves coordenades UTM aproximades són X: 299959.1 i Y: 4638797.5, i la seva altitud és de 600 m s. n. m. Es tracta

d'un dipòsit que conté 136 peces, típic de fonedor, com ho prova la presència entre els seus materials de diversos fragments de lingots planoconvexos. Juntament a aquests hi trobem dues destralls d'aletes terminals de cos llarg i aletes curtes i una protuberància en un dels extrems dorsals, diversos cisells de diferents mides, punxons,

Figura 12: Serra de Monderes (Castellonroi), a la riba esquerra de la Noguera Ribagorçana

torques, braçalets de seccions (la majoria trencats i sense decoració), fragments de làmines rectangulars, fragments d'agulles, un torques de garfis, un possible òmfal, fragments d'agulles, una agulla de cap de tres anells (tipus italià), un fre d'arnès de cavall, una sivella de cinturó de placa semicircular calada¹², una placa circular decorada i diverses barnilles

(Domínguez i Maestro 1994, 33; Montes et al. 2006, 104-106; Gallart, Rovira i Rodanés 2017, 116; Gallart, Rodanés i Rovira 2017, 42). Aquest dipòsit l'hem de situar cronològicament a la fi de l'edat del bronze, o ja a la primera edat del ferro, i es pot emparentar amb els dipòsits de França i Catalunya que presenten una casuística i materials semblants.

Regal de Pidola (Tamarit de Llitera)

El poblat del Regal de Pidola es troba en el terme municipal de Tamarit de Llitera, a uns vuit quilòmetres al sud-oest del seu nucli urbà i a uns tres a l'oest del seu agregat Algaió. Ocupa el pla superior d'un tossal troncocònic erm, destacat sobre els camps de conreu de cereals i farratges del seu entorn, des d'on té un ampli domini visual sobre els terrenys del sud, de l'est i de l'oest (fig. 13). En superfície, sobretot a la part sud del planell superior del tossal, la més erosionada, afloren restes de murs, que s'assenten sobre un banc de roca sorrenca que, a l'extrem sud-oest de la vessant, ha sofert l'extracció d'una part important

del banc. També, quasi en la part central d'aquest planell es localitza una cisterna amb l'interior excavat gairebé totalment; és d'estructura ovalada, orientada a l'est-oest, té una longitud màxima d'uns 5,50 m, una amplada màxima d'uns 3,50 m i una profunditat màxima d'uns 2 m, folrada per un mur atalussat continu format per diverses filades de pedres irregulars travades amb fang, que presenta un estat d'abandonament notable (fig. 14). Les seves coordenades UTM són X: 279838.9 i Y: 4633074.3, i la seva altitud és de 297 m s. n. m. Al jaciment s'arriba prenent el camí asfaltat que surt d'Algaió en direcció

¹² És pràcticament idèntic a un exemplar aparegut a l'enterrament 397 de la necròpolis de can Bech de Baix d'Agullana (Toledo i Palol 2006, 134-138 i 184, fig. 171.5 i 199.1).